

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Г.С. Барищук

**ПРИСЛУХАЙТЕСЬ,
ЯК ГОВОРИТЬ
ВАША ДИТИНА**

АЛЬБОМ ОБСТЕЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Посібник для логопеда

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 74.3я71
Б24

Барищук Г.С.

Б24 Прислухайтесь, як говорить ваша дитина. Альбом обстеження мовлення дітей: Посібник для логопеда. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. — 48 с.: іл.

ISBN 978-966-10-0454-1

Навчити дітей вільно і правильно висловлювати свої думки чіткою і виразною мовою — почесна і відповідальна справа логопеда. Цю проблему можна розв'язати лише при вчасному виявленні мовленнєвих недоліків у дітей, надавши їм систематичну і кваліфіковану допомогу.

Методичні рекомендації і дидактичний матеріал цього посібника стануть у пригоді вчителям-логопедам загальноосвітніх та спеціальних шкіл, логопедам дошкільних установ, дитячих поліклінік, лікарень психолого-медико-педагогічних консультацій та батькам.

ББК 74.3я71

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

БАРИЩУК Галина Степанівна

ПРИСЛУХАЙТЕСЬ, ЯК ГОВОРИТЬ ВАША ДИТИНА

Альбом обстеження мовлення дітей

Посібник для логопеда

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Художник *Світлана Бялас*

Комп'ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*

Підписано до друку 19.05.2010. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 1,94 + 1,29 (вкл.). Умовн. фарбо-відб. 1,94 + 5,16 (вкл.).

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-0454-1

© Навчальна книга – Богдан,
майнові права, 2010

Передмова

Для того, щоб правильно розуміти та ефективно впливати на мовленнєвий дефект, вибравши найбільш раціональний та економічний шляхи його подолання, необхідно вміти виявляти його характер, структуру та глибину, аналізувати компоненти мовленнєвої діяльності.

Стосовно кожного конкретного випадку обстеження має бути індивідуальним, вибірковим, а також різнобічним, що дало б можливість визначити характер та важкість мовленнєвого порушення.

Важливо дослідити:

- 1) звуковий бік мовлення;
- 2) фонематичні процеси;
- 3) словниковий запас;
- 4) граматичну будову мовлення дитини, а у школярів 2–3 класів потрібно обстежити особливості читання та письма.

Важливо з'ясувати не лише певну ваду звуковимови, а й зв'язок цього порушення з іншими компонентами мовлення.

Наприклад, порушення вимови окремих звуків може виступати не лише як самостійний чинник, а й у деяких випадках поєднуватися з іншими проявами мовленнєвого недорозвинення, виявляючись симптомом фонетико–фонематичного чи загального недорозвитку мовлення.

В іншому випадку: недоліки в диференціації звуків спричиняють до порушення фонематичного сприймання, що може вплинути на формування звукового аналізу слова, а внаслідок цього призвести до проблем при оволодінні читанням і письмом.

Коли логопед виявляє у дитини порушення компонента мовлення, то необхідно обстежити, в якій залежності від цього порушення перебувають інші компоненти мовлення. І такі дослідження — найскладніше в логопедичній практиці.

При обстеженні звукового боку мовлення необхідно звернути увагу на те, що вимова звуків, речень вимагає сформованості чіткої мовленнєвої моторики, що забезпечує послідовне та планове переключення з однієї артикуляції на іншу.

Звуки обстежуються в такій послідовності: ізольована вимова звуку в різних позиціях у слові, що вимовляється відображено, тобто дитина повторює їх за логопедом, чи в самостійному мовленні.

Дуже важливе значення має обстеження складової структури слова (*соняшник, черешня, термометр, екскаватор і таке ін.*).

При обстеженні фонематичних процесів важливо виявити рівень здатності дитини розрізняти фонетично близькі за звучанням звуки.

На основі виявлених даних формуються логопедичні групи, планується корекційна робота, метою якої є виправлення вимови окремих звуків і запобігання всім можливим відхиленням в оволодінні читанням та письмом.

Ефективна допомога учням–логопатам можлива лише при систематичній, послідовній роботі одночасно в кількох напрямках:

- 1) корекція звуковимови;
- 2) розвиток навиків аналізу і синтезу звукового складу слова;
- 3) збагачення лексичного запасу;
- 4) оволодіння синтаксичними конструкціями;
- 5) розвиток зв'язної мови.

Чимало є дітей, які заїкаються або мають порушення будови органів артикуляційного апарату чи вади зору або слуху.

Таким дітям рекомендується навчатись у спеціальних корекційних навчальних закладах (школах–інтернатах).

Результати обстеження та логопедичний аналіз заносяться в мовну картку дитини. А наприкінці проведених занять вказується їхня результативність.

Вступ

Дислалія — мовні дефекти, за яких первинно порушуються звуковимова, фонетична система при збереженні інших систем мовлення.

Дислалія не пов'язана з порушенням слуху, інтелекту, опорно-рухового апарату чи загального недорозвитку мовлення.

Залежно від причин, що зумовлюють дислалію, її поділяють на:

- органічну (механічну);
- функціональну.

Органічна дислалія зумовлена дефектами будови мовного апарату. Вона трапляється не так часто. Більш розповсюджена функціональна, ознаками якої є вади звуковимови з можливими проявами недорозвинення фонематичних процесів.

Такі мовні дефекти найбільш поширені в дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Причини функціональної дислалії:

- 1) часті соматичні захворювання;
- 2) затримка психічного розвитку (причина — мінімальна дисфункція);
- 3) затримка мовленнєвого розвитку;
- 4) непостійне порушення фонематичного слуху;
- 5) несприятливе соціальне оточення.

Функціональна дислалія поділяється на три підгрупи:

- Моторна дислалія — наявні лише вади звуковимови.
- Фонетико-фонетична дислалія — вади звуковимови ускладнені недорозвитком фонематичних процесів.
- Фонетико-фонематична дислалія — поряд з вадами звуковимови вторинно порушені лексика і граматики.

За моторної дислалії причиною порушення звуковимови є недостатня рухливість мовленнєвих органів (ротацізм, ламбдацізм, сигматизм).

Сенсорна дислалія (фонетична) характеризується порушенням мовно-слухового аналізатора. При цьому спостерігається заміна одних звуків іншими, змішування звуків (параротацізм, парасигматизм).

Зазвичай дислалія буває сенсомоторною.

Залежно від ступеня складності дислалія поділяється на: мономорфну (порушення вимови звуків однієї фонематичної групи) і поліморфну — (порушення вимови звуків двох-трьох фонематичних груп).

Розділ I

Вивчення історії розвитку дитини

1. Бесіда з батьками дитини.

- Прізвище, ім'я, по батькові дитини.
- Вік, дата народження.
- Як проходила вагітність?
- Які були пологи? (Термінові, перенесення, стимуляція, стрімкі, нормальні).
- Методи стимуляції пологів.
- Особливості при народженні (гематома, асфікція, пологова травма, народження плода головою чи ногами).
- Чи перенесла дитина захворювання, травми, які могли вплинути на нормальний хід її мовленнєвого розвитку?

2. Відомості мовного розвитку дитини.

- а) Коли дитина почала:
  - прислухатися до мови матері;
  - відповідати їй звуками;
  - розмовляти сама з собою, з оточуючими;
  - повторювати склади;
  - вимовляти перші слова, щоб висловити свої бажання?
- б) Як розвивалось мовлення дитини протягом першого року життя?
- в) Коли вона стала вимовляти перші слова, фрази?
- г) Як формувалось мовлення після перших фраз (повільно, динамічно чи рухливо)?
- д) Чи розуміли мову дитини оточуючі? Якщо ні — з якого періоду життя дитини?
- е) Чи розуміла дитина мову дорослих? Як реагувала на їх звернення?
- є) Як ставиться дитина до свого мовленнєвого дефекту?
- ж) Чи звертались батьки з дитиною за допомогою до логопеда (де, коли, скільки часу проходили корекційні заняття, їх результативність).

3. Стан слуху (висновки отоларинголога):

- чи диференціює дитина звуки, різні за силою?
- як сприймає мову голосну, розмовну, тиху, шепіт?

4. Стан зору (висновок окуліста):

- яка гострота зору?
- чи не обмежене поле зору?
- чи є боковий зір? тощо.

6. Хто що робить?

**Кого ловить дівчинка?
Хто ловить метелика?
Чим дівчинка ловить метелика?**

9. Слова-омоніми

ЛИСТ

ручка

коса

кран

